

Vita Iustitiani.

scio, damnabitur. Equidem postquam eiusmodi, atque alia quædam fragmenta vetustatis cum Iustitiano iuris corpore conferre cœpi, ardentiore quàm antehac studio corpus illud, amare, colere, exosculari, institui, velut infinitæ æstimationis thesaurum, non iuris modo, sed religionis, sed historiæ, sed antiquæ disciplinæ, totiusque moris maiorum, & super hæc, velut locupletissimam Latini sermonis penum & supellectilem: tandèmq; reperisse me gauisus sum quod Budæo & cæteris opponerem, querentibus immensam legum multitudinem velut ab inclementibus medicis ad viuum resecatam, & accisas nobis Pandectas verius quàm compendiosas fuisse datas, & in his componendis dormitasse magis auctorem, quàm sub compendio digessisse. Id ergo Budæo & aliis oppono quod ipsemet Imperator, verissimè prædicat in. l. Tanta. §. mirabile. C. de vet. iur. enucleatio. Tribonianum tantam librorum copiam, nulli nec labori nec sumptui parcentem præbuisse, in quibus etiam permulti essent ipsis eruditissimis hominibus iam à ducentis annis incogniti, ut meritò antiqua multitudo egena videri posset præ opulentia Iustitianeæ breuitatis. Ac ne quis Iustitiani mentiri dicat (nulla enim isti reuerentiâ nec præteritis nec præsentibus principibus deferunt) legat constitutionem Theodosij in Cod. Theodosiano, De responsis prudentium, ac ex ea agnoscat quoniam tum libri veterum prudentum in iudiciis & hominum manibus haberentur. Papiniani (inquit) Pauli, Caij Vlpiani atque Modestini scripta vniuersa firmamus. Et post pauca. Eorum quoque scientiam quorum tractatus atq; sententias prædicti omnes suis operibus miscuerunt, ratam esse censemus, ut Scauolæ, Sabini, Iuliani, atque Marcelli omniumque quos illi celebrarunt, si tamen eorum libri propter antiquitatis incertum, codicum collatione firmentur. Viden paruum antiquitatis illo tempore opulentiam? nedum Iustitiani temporibus, quibus iam imperio Galliæ & Hispaniæ ipsa, ac ipsa Roma, hoc est imperio iam imperium perierat. Attamen quinque duntaxat iuris auctorum integra volumina extitisse significat Theodosius, cætera aut perisse: aut in latenti, ac thesauris incognitis latuisse, & nisi quod eorum sententiæ præcipuorum quinque præfatorum libris essent immixtæ. Atqui præter hos Tribonianus ex tenebris & thesauris eruit, Iuliani, Scauolæ, Alfeni, Proculi, Labeonis, Neratij, Iauoleni, Celsi, Pompeij, Valentis, Marciani, Mauriciani, Clementis, Africani, Marcelli, Florentini, Venuleij, Tertylliani, Trifonini, Callistrati, Marciani, Hermogenis, & aliorum integram scripturam, & eam pene totam in Digesta transfudit. Non infitias imus è re posteritatis fuisse, iuris abrogati codices & ipsas duodecim tabulas, & totum prætoris edictum, integrosque & continuos ad id commentarios saluos & superstites, etiam post Digestorum editionem extitisse: & hanc veterem in limo ranæ cecinere querelam. At nulla Iustitiani culpa perierunt, sed temporum, seu, ut verius loquar, hominum auaritia ac inertia, qui posterioribus vivere temporibus. Nam pridem exhibitum est hominum horum mendacium, qui iussu imperatoris nostri crematos esse hos omnes veteres libros tradiderunt. Quæ (stulte) amentia est, in piissimum principem conferre, quod iusto Dei iudicio adscribendum est: ut propter posteritatis ingratitudinem barbaros immiserit, qui nobis totius virtutis & ciuilibus philosophiæ vetera monimenta eriperent, & è rerum natura delerent, ut quondam priores tabulas coram ingratissimis populis confregit Moses? Quid enim nobis vobiscum est, libri venerabiles, sacri codices, bonæ leges, optimi canones? si loquimur Christiani, viuimus Turci? si periurio & sacrilegio ambimus magistratus, adfessuras, iudiciarias sellas, episcopales cathedras, dignitates ciuiles, ecclesiasticas? Quid verò nobis & vobis si cum vestri similes nec sanctitate nec auctoritate inferiores habemus, hos nec legimus nec habemus, aut si forte coemimus, id dicis & ostentationis causa facimus, & clausos & deauratos in scriniis & vinculis detinemus, neque legentes ipsi (quia aliud agimus, aliud simulamus) nec petentibus vtendos dantes, ne nouitatis & elegantie nitorem amittant, aut fidem commodato petentium sequi metuentes, ne quid vanitatem subitanam cum volumus vendere, remoretur? Quid si maior pars eorum qui populo moribus, vita, religione, sanctitate, doctrina præsunt, instructissima habent stabula, plena equis Hispanicis, Turcicis, Illyricis, Neapolitanis, culinam omni ferculorum genere refertam, auri, argenti que copiam & abundantiam, vsq; ad ædificiorum insaniam luxuriantem: bibliothecam verò aut nullam, aut ita angusto loco, & ignobilibus libris refertam, & impressis & imperfectis libris squalentem, ut ne decem quidem aureis communiter distrahi possit. Hæc sanè auaritia, vulgatam nobis editionem sacræ bibliothecæ (sic enim veteres locuti sunt) interceptit, id est Latinam septuaginta interpretum quæ vsque ad Hieronymianam auctoritatem meruerat, & postea ne ab ipso quidem abrogata est. Non enim (inquit) sic noua cudimus, ut vetera destruamus: sic hexapla & octapla Origenis, & Pamphili ecclesiis perire sinit. Eadem auaritia hæcenus

D. Chrysostomi, Cyrilli, Origenis, & conciliorum Græcorum, atque auctorum editionem remoratur. Iam, quid de beneficiorum vanitate dicam? Nulla non pagina Quintinus noster inuehitur in profanos & aulicos pseudoepiscopos omnibus suis de iure canonico commetariis, nundinationes beneficiorum, & coemptiones detestatur, nec ea de re Rebuffus, homo licet meticulosissimus, filere potuit, non Budæus, non vtriusque iuris auctores non ignobiles, certatim omnes à Simoniacis opprimi ecclesiam lugent, quotidie declamant in Simonianos publici concionatores, id est eos qui prece, ambitu, pretio, malis artibus, sacerdotia emunt. Non enim solus nummus Simoniacum facit, Augustino sanctissimo teste. Sed dum in Simoniacos manifestè agunt, tacite videntur conuiuere in Iudaitas, odio dignos maiore. Nam ut posterius emere Dei & Spiritus sancti gratiam pretio nifus est Simon ille Magnus, ita prius hæreticorum omnium princeps Iudas ille vir Scario-tensis eandem gratiam, & gratiæ substantiam se vendere posse sperauit, & multis post se exemplum reliquit totius abominationis complementum. Emit aliquis episcopatum, sacerdotium, curam, abbatiam, prioratum. Malum factum. Sed cedo à quo? obmutescis, non vis ponere os in cælum, ut dicitur. Nonne qui vendidit & tradidit ille maius peccatum habet? Vix enim accidere potest, imò ne accidere quidem puto, ut maiores sacerdotes & archiepiscopi suas dignitates emant. Cur ergo quod gratis accepisti, gratis nō das? Sed de his breuis est, sed formidanda sancti Basilij sententia in Nomocanone, ad episcopos qui ei suberant. Nolite (inquit) imitari Iudam, prodentes, accepto pretio, eum qui semel crucifixus est pro nobis. Negligitis? Ecce & prædia ipsa vestra, vestraque manus, quæ tales accipiunt fructus, appellabuntur voce illa diuinitus prodita ΑΚΕΙΔΑΜΑ, quod est ex Chaldæo Latine interpretatum ΑΓΕΡ ΣΑΝΓΥΝΙΣ, seu pretium sanguinis, ut in Actibus Apostolorum habetur. Sed priusquam hunc locum concludamus (quem surdis profecto canimus) quid de sui iam seculi moribus scripserit Theodorus Balsamon, deque Græcæ tum ecclesiæ (quam Deus meritò afflixit) corruptela, confessus sit, audiamus. Is Nomocanonis tit. i. c. 24. De his qui gratis ordinantur, hæc scribit ad verbum. Quod Laici puniantur, qui datis pecuniis, sacrorum & venerabilium locorum administrationes suscipiunt ex præsentī Nouella [Iustitiani 123.] constat. Sed quisnam nunc laicus citra dationem, aut procurationem sacri loci, aut ministerium ecclesiasticum suscipiat, aut clericus fiat, aut in cellam monasticam admittatur, ignoro. Ac propterea flexis genibus Deum oro, ut nos ab istiusmodi minis liberare velit, clamans: Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Sed ad Iustitiani gesta redeamus.

SEDITIONES VARIÆ, ITEM QVÆ coniurationes aduersus Iustitianum.

DE bellis aduersus Barbaros gestis supradictum est, quæ feliciter confecit, nec minus sanè iuste. Prodest (inquit) Theodosius, gentes barbaras nostri nominis imperio mancipari. & Aristoteles. i. Politicorum ait veteres poetas dicere, βαρβαρον δι' ἐμῶν ἀρετῶν εἶνός. æquum esse regi Barbaros à Græcis, & seruire Græcis, quasi idem sit natura Barbarum, quod & seruum, & rectè Dei spiritu instructa mater nostra Ecclesia sic precatur in sancta magna Parasceue. Oremus & pro Christianissimo Imperatore nostro, ut Deus & Dominus noster subditas illi faciat omnes Barbaras nationes ad nostram perpetuam pacem: & postea respice ad Romanum benignus imperium, ut gentes quæ in sua feritate confidunt, potentia tuæ dextera comprimantur. Sed motus & seditiones ciuiles, & intestinas (ut solebat nuncupari) ita & maiore cum sceptri sui periculo & vitæ, capitisque discrimine, deo tamen iusto tandem imperio fauente, compescuit. Cæterum sicut seipsum secum & intus rebellantem vincere summa, & longe omnium victoriarum est optima, ut ait Plato. i. νόμον, ita & bellum seditionemque domi & in regia vrbe excitatam sedasse, fidorum auxilio ducum, maxima æstimanda est gloria: atque ut ἀφρήτως ἀθέμιστος, ἀνέσιος Homero dicitur, id est ut singula singulis reddam, Exgens, Exlex, Exlar, seu soliuagus est, qui ciuili sanguine delectatur, ita ex diuerso velut optimus ille dux à Theognide laudatur, qui in bello ciuili, fidelis & sanus & moderatus est:

πῖσος ἀνὴρ χροῖ τε καὶ ἀργύρου ἀντερούσασθαι
ἄξιός ἐν χαλεπῇ κύρνε διχομασῆναι.

Plato. i.
νόμον

Ex multis seditionibus quæ in ipsius tempora inciderunt, principem locum obtinuit & tempore & facinoris nouitate atque audacia, ea quæ ΝΙΚΑ nominata est à synthemate seu verbo, quo se in strage facienda internoscerent partes. Belli Perfici tempore quinto imperij Iustitiani anno, Hypatius & Pompeius sororis Anastasij filij à populo leuissimo ad imperium expetiti, necnon & Probus, & alij Kalendis Ianuariis adscitis secum multis è nobilitate coniuratis.

lib. i. Politic.
C. i.